

עומקא דפרשה

- ברור לו מיתה יפה
- גדר חיוב ואהבת לרעך
- שער הציון

- המצוה לחוס על ממון חברו
- ואהבת לרעך - כל התורה
- חיוב האהבה לרעהו כגופו

פר' קדושים - ואהבת לרעך כמוך
בס"ד ערש"ק ה' אייר תשע"ב

ואהבת לרעך כמוך - כל התורה כולה

במצוה לחוס על ממון חברו

הרב יונה מאוכה

הרב יוסף ברנר

ידועים דברי הגמ' בשבת לא. "שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו גיריני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת וכו'. כלל לפני הלל, גייריה. אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואיך פירושה הוא, זיל גמור". וכ"כ רש"י בפסוק בשם הספרא, ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה. ורבים שואלים דבשלמא מצות שבין אדם לחבירו כלולים בדברי הציווי "ואהבת לרעך כמוך", אבל הרי חלק נכבד מהמצות הם בין אדם למקום ואיך נאמר שהם כלולים במ"ש ואהבת לרעך כמוך.

והנה האדם נברא יחידי וכך כל אחד מלידתו חי בעולם שלו ובעצם אינו מכיר שום דבר שקיים מחוץ לעולמו שלו. בודאי שכך בינקותו שאינו מכיר כלל שיש משהוא חוץ ממנו ורק לאחר זמן מכיר בכלל שיש לו אם ואב. וגם בילדותו כל מגמתו ושאיפותיו הם כלפי עצמו בלבד וכל מה שמסביבו הוא רואה כדברים שמשפיעים עליו לטוב או למוטב. אבל מרכז העולם זה ה"אני" שלו ו"בשבילי נברא העולם".

וכל זמן שהאדם במצב זה ואינו רואה שיש מה שהוא בעולם חוץ מהאנוכיות שלו איך יכיר וישיג את הבורא שהוא באמת המרכז של הכל. וזו המטרה של מצות "ואהבת לרעך כמוך" הוא בכדי שנוכל לצאת מהאנוכיות שלנו וכתוצאה מכך נהיה מסוגלים להכיר את מי שאמר והיה העולם. וא"כ זו כוונת דברי הלל שזה כל התורה, שמצוה זו מאפשרת לאדם להגיע לידי הכרה שה"אני" שלו אינו מרכז הכל ותכלית הכל וכך יוכל להגיע לכלל המצוות, גם אלו שבין אדם למקום.

וכך היה אומר המשגיח הרב וולבה זצ"ל שהמפריע הגדול של האדם כשניגש לתפילה הוא הגאווה, והיינו הך, שאדם שסבור "אני ואפסי עוד" והוא המרכז של הכל, איך יכיר בכך שהקב"ה הוא באמת המרכז של הכל ויתכופף ויכנע בתפילה לפניו ויודה אליו שהוא בראו והוא זקוק לחסדו בכל רגע.

והנה המהרש"א בגמ' הנ"ל הקשה מדוע אמר הלל לגר בלשון שלילה "מאי דעלך סני לחברך לא תעביד" ולא אמר לו בלשון חיובי ככתוב בתורה. ותיירץ שבדרך החיובית אדם צריך להעדיף את עצמו כמ"ש חז"ל חי"ק קודמים לחיי חברך. אמנם לפי"ז צ"ב מדוע נאמר בתורה בלשון חיובי כשבאמת אין אדם חייב לאהוב את חבירו כעצמו ממש.

ונראה שהלל דייק בדבריו ואמר "לא תעביד" דהיינו עשייה ובפסוק כתוב לשון אהבה ולא הוציאו לפועל. נמצאנו למדים שלגבי תחושת האהבה חייב אדם לאהוב את חבירו כעצמו ממש ללא כל שיוור אבל לגבי הביצוע אין אדם חייב לפעול באהבת חברו כעצמו ממש שהרי חייו קודמים לחיי חברו. והסיבה שהלל הקפיד לומר לגר בלשון עשייה ולא בלשון הרגשת האהבה ככתוב בתורה, הוא משום שביקש הגר ללמוד את כל התורה והיינו מה שנוגע למעשה ולא רק חיובי ההרגשה.

והנה כלפי הבורא ית' אין הדבר כן שחייב אדם למסור את נפשו על מזבח אהבתו ית'. ורק שלגבי רוב המצוות אמרה התורה "וחי בהם" שמותר לעבור על ד"ת ולא למסור את הנפש, ואילו לא שכתבה התורה כן היה חיוב על כל אחד מיישראל למסור את נפשו על כל מצוה ומצוה. ואם כן כלפי הקב"ה אין הדבר חובה רק בהרגשה כפי שהוא לגבי חבירו אלא במעשה ממש חייב אדם להראות את אהבתו לבוראו כפי שלמדו חז"ל ממה שאמרה התורה "ואהבת את ה' אלקיך ... בכל נפשך".

אם כן הדברים מדויקים. הלל הורה לגר את המעשה אשר יעשה ואמר לו בלשון שלילה שלגבי המעשה אין חיוב להקדים את חיי חבירו לשלו, ורק על צד השלילה אסור לאדם לעשות לחברו מה שלא רוצה שיעשו לו. אבל רבי עקיבא אמר בלשון חיובי שזה כלל גדול בתורה שדיבר על התורה בכללותה והיינו החובה של האדם כלפי בוראו, שהרגשת האהבה של האדם כלפי חבירו שיהיה כשלו ממש וזה יביא אותו לידי אהבה כזו לגבי הבורא שיהיה כשלו ממש ואז יהיה מוכן למסור נפשו למען אהבתו ית' גם במעשה.

ברמב"ם פ"ו מדעות ה"ג כתב "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד מיישראל כגופו שנוא' ואהבת לרעך כמוך לפיכך צריך לספר בשבח ולחוס על ממונו כמו שהוא חס על ממון עצמו", ובחינוך ג"כ כתב "שיתנהג עם חבירו כמו שהוא מתנהג עם עצמו לשמור ממונו ולהרחיק ממנו כל נזק" ואח"כ כתב "ועובר עליה ולא נזהר בממון חבירו לשמרו וכ"ש אם הזיק אותו בממון או עצרו בשום דבר לדעת ביטל עשה זו מלבד החיוב שבו לפי הענין שהזיקו כמו שמפורש במקומו".

ולכא' משום מצוה זו אם אדם יכול להציל את ממון חבירו הרי הוא חייב להציל כמו שהיה מציל את ממונו (אמנם אם צריך להוציא ממון על זה הרי זה כבר הפסד לעצמו ואינו חייב) וכן לבא ולהעיד לחבירו שע"כ ירויח ממון או לא יפסד הרי הוא ג"כ בכלל מצוה זו, ובאמת איכא נמי מצוה מיוחדת בפרשתנו של לא תעמוד על דם רעך ובחינוך מביא על כך "ועוד כללו באזהרה זו שלא לכבוש עדות כדי שלא יאבד חבירו ממונו וכן הוא בספרא מנין שאם נודע לו עדות שאינו רשאי לשתוק עליו שנוא' ולא תעמוד על דם רעך, ובמנח"ח הקשה אמאי הרמב"ם אינו מביא לא בספר המצוות ולא בהל' עדות שאם אינו מעיד שעובר בלאו זה ואומר המנח"ח דנראה לו דזוקא שני עדים עוברים בלאו זה אבל ע"א אף דאפשר דלא ישבע מ"מ אינו עובר כמבואר בב"ק דכושב עדותו אינו חייב רק בדיני שמים ופריך שם בגמ' והא דאורייתא הוא דואם לא יגיד ומשני דמיירי בע"א דאינו חייב מדאורייתא, נראה דאף משום הלאו הזה אינו עובר, עכ"ל. ויל"ע האם מבטל מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך.

והנה בחפץ חיים הלי רכילות כלל ט' ס"ק ג' כתב בדין רכילות שהותר לספר לתועלת דצריך להתכוין בסיפורו שבספר לתועלת ולא לגנותו ובמקום שאינו מכוין לתועלת אינו פטור ממילא מספר מחמת חשש איסור רכילות דהא איכא איסורא דלא תעמוד על דם רעך אך כונתו שיכריח עצמו בעת הסיפור לכוין לתועלת ולא מצד שנאה כי עי"ז יגדור ע"ע ממילא איסור רכילות, ומשמע שאם לא הצליח להכריח את עצמו לכוין לתועלת יהיה אסור לו לספר מחמת איסור רכילות [דהא כתב שם במקור החיים שיכוין לתועלת] ואע"פ שע"כ הוא יעבור על לא תעמוד על דם רעך דמאי אולמיה לא תעמוד על דם רעך מאיסור רכילות, ובחלקת בנימין הקשה דאטו ע"א שאין מתכוין לתועלת חבירו אך יכול לחייב שבועה אסור לו להעיד ולא הבנת מה קושינו דאה"נ אסור לו להעיד ולפי דברי המנח"ח דבע"א אין לא תעמוד על דם רעך הכא אי"ז רק מאי אולמיה האי מהאי דהכא אין ל א תעמוד על דם רעך וא"כ ודאי שיש פה איסור רכילות, וכל מה שה"ח אומר לא תעמוד על דם רעך היינו במקרה שאחד הולך להשתתף עם חבירו והיא מזהירו שאדם זה אינו נאמן.

אמנם אכתי קשה בשני עדים ששייך בהם לא תעמוד על דם רעך ומתכונים לגנותו ולא לתועלת דיהיה אסור משום לשה"ר או רכילות לספר ולא מצינו באף מקום שעדים זהו זוקא כשמכונים לתועלת ולא לגנותו וע"כ צריך לומר דבמקום דאיכא חיוב משום ואם לא יגיד זה דוחה את האיסור לשה"ר וא"כ נימא דאף במקום של לא תעמוד על דם רעך לבד זה ידחה את האיסור לשה"ר.

הרמב"ן בפר' קדושים (י"ט), לגבי מציאת "ואהבת לרעך כמוך" מקשה ב' קושיות. (א) "כי לא יקבל לב האדם שיאהב את חבירו כאהבתו את נפשו". ובה לחלוק על דעת הרמב"ם ב"מ"מ מ"ע ר"ו "הוא שצונו לאהוב את חמלתו **כאשר נאהב את עצמנו**, ושתייה אהבתו וחמלתו לאחיו כאהבתו וחמלתו לעצמו". וסובר הרמב"ן שאהבה כזאת בחיוב, זה בלתי אפשרי בטבע האדם ואינו תלוי כלל בבחירתו. (ב) "ועוד שכבר בא ר"ע ולמד חי"ך קודמין לחיי חביריך" (ב"מ סב), וממילא ציווי ברמה כזאת של "כמוך" ממש כגופך סותר את החיוב של "חי"ך קודמין".

ולכן אומר הרמב"ן שמילת "כמוך" שבפסוק הכונה בהפלגה, "אלא כונת המצוה שיהיה חבירו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב, שגם אם ירצה שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובכבוד בדעת ובחכמה, אבל לא שישיהו אליו אלא שיהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל הטובה, ויצוה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו. אבל יאהב ברבות הטובה לחבירו כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה". ומסביר "המכתב מאליהו" (ח"ג עמ' 88) בכונתו שתחושת "הפרטיות" שאדם מחפש איזה דבר או מעלה אפי' בנקודה קטנה שיכול לחשוב שהוא מצטיין בה לעומת האחרים, ונקודה זאת היא חיונית עבורו דבזה הוא נבדל מאחרים, על זה ציונה התורה שיוותר אפי' על אותה נקודה קטנה שגם היא נובעת מפחיתות וקנאה, כי מה חסר לו אם גם לחבירו יש את המעלה כמותו. ומכח "אהבת רעהו" יכיר בזה שלא יופחת ערכו האמיתי אם גם לחבירו תהיה אותה מעלה. וא"כ כוונת הרמב"ן ש"אהבת רעהו" היא לא ברמה של גוף אחד שיהיה את חבירו כמו שאוהב את עצמו "דרגת הגופים" אלא "דרגת הנפשות" שלא יהיה לו קנאה אם גם לחבירו תהיה אותה מעלה. ודבר זה שייך כפי שמסביר האור יחזקאל (מידות ע"ב קכ"א) דלמרות שהגופין מחולקין אבל עיקר האדם הוא הנפש שהיא רוחנית, והנפשות כולם עובדות לאיל אחד, ולכן אומר הכתוב "בשבעים נפש ירדו מצרימה", ובנפש אחת בודאי שתעבור השפעה מחלק אחד שבנפש לחלק אחר.

[דרגת "כמוך" ממש מצינו אצל משה ואהרן כמו שאומר המדרש (ויק"ר פ"ג טו) "כשמן הטוב על הרגש יורד על הזקן זקן אהרון שיוירד על פי מידותיו" שלכן נאמר "זקן" פעמיים כיון שראה משה את השמן יורד על זקן אהרון היה שמח **כאילו על זקנו ירד**. משה שמח **כאילו הוא עצמו** נמשח בשמן המשחה. וכן לגבי אהרון "וראך ושמח בלבו" (שמות ד, יד) "היה לבו של אהרון מלא שמחה **כאילו הוא בעצמו** ממלא תפקיד זה להיות גואלן של ישראל. ושמח בלבו - בלבו יותר מבפיו (ילקוט רמ"ז קע"ב)].

ולפי הנ"ל צריך להבין איך דורשת הגמ' (יבמות סב): "ת"ר האוהב את אשתו **כגופו** והמכבדה **יותר מגופו**... עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אוהלך" וכך מובא להלכה ברמב"ם פ"טו מאישות. הרי המקור שממנו לקחו חז"ל את הדין הזה הוא מהגמ' בקידושין (מא). "אסור לאדם שיקדש את האשה קודם שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו ורחמנא אמר **ואהבת לרעך כמוך**". דיינו שיש לאיש מ"ע כלפי אשתו של "ואהבת לרעך כמוך" ומכח זה לומדים חז"ל שהחיוב כלפי אשתו הוא כגופו ממש והכיבוד הוא יותר מגופו. והרי הרמב"ן למד "שכמוך" נאמר בהפלגה, כי אין אפשרות בטבע האדם לדוגה כזאת וזה לא בבחירתו. ועוד שחיינו קודמין.

ונראה לתרץ עפ"י דברי הראב"ד בהקדמתו ל"בעלי הנפש" וכ"כ הרשב"א בתשובה (ח"א ס'), להסביר בגמ' ברכות (סא) ועירובין (יח) "דר' אבהו רמי זכר ונקבה **בראם** וכתבי כי בצלם אלוקים ברא אותנו בתחילה עלתה במחשבה לבראות שניים ולבסוף לא נברא אלא אחד". ולאחר שנברא אחד לקח הקב"ה אחת מצלעותיו של האדם ויבן את הצלע לאשה. והכוונה "שבתחילה עלה במחשבה לבראות שנים כענין יצירת שאר בעלי חיים שנברא הזכר בפני"ע והנקבה בפני"ב.

ולבסוף לא נברא אלא אחד, **לומר** שתהא האשה לקוחה מגופו ומצלעותיו להיותה כאחד מאבריו ולהשתוקק בתועלת בעלה והבעל משתוקק בתועלתה והוא שהכתוב אומר עצם מעצמי ובשר מבשרי... להיות הדבקות בהם אמת וחזק יותר מדבקות הבן לאב ולאם... שנלקח חלק ממש מאבריו" (לשון הרשב"א). ומוסיף הראב"ד "כי אלו נבראו זכר ונקבה מן האדמה כשאר הנבראים הייתה האשה אצל האדם כבהמה הנקבה אצל הזכר ואיש לדרוך יפנו... ולכן ראה הבורא צורך האדם... וברא אותו יחידי ולקח אחת מצלעותיו... ולהיותה אצלו לעזר ומסעד מפני שהיא נחשבת אליו כאחד מאבריו. ועל כן אמר האדם... וידע כי ממנו נלקחה... על כן יעזוב איש את אביו ואמו ודבק באשתו, ועל כן ראוי האדם לאהוב את אשתו כגופו ולכבדה... כאשר ישמור אחד מאבריו... כי ממנו נלקחה".

ולפי"ן מובן שציווי התורה של "ואהבת לרעך כמוך" בין איש לאשתו **שונה** מהציווי שחייב כל אדם כלפי כל אחד מישראל גם לשיטת הרמב"ן. וכאן דורשת הגמ' לאהבה **כגופו** בדרגת משה ואהרון. וע"ז לא כתב הרמב"ן "שלא יקבל לב האדם שיאהב את חבירו כאהבתו את נפשו" מפני שכאן מדובר בגוף אחד שנוצר לכתחילה בתור אחד ועד הנישואין היה מופרד, והם מתאחדים וחוזרים למצב הראשוני כפי שנבראו בתחילה. ולכן כאן אדרבה זהו טבע האדם וזהו מציאותו האמיתית גם ללא בחירה, וכן לא שייך להקשות את השאלה השניה "כיון קודמין", דכשמדובר בחייה הכונה לחייו שלו עצמו. ולכן שייך דרגת "ואהבת" היא "כמוך" ממש ולא בהפלגה.

א. בגמ' פסחים ע"ה א' מובא ברייתא: מכות אש אין לי אלא שנכוה באש נכוה בגלחלת וכו' מנין ת"ל מכוה מכוה ריבה. טעמא דרבי רחמנא מכוה מכוה הא לא רבי רחמנא מכוה מכוה גחלים לאו אש ניהו. ומבארת הגמ' דגלחלת של עץ לא איצטריך קרא לרבווי כי איצטריך קרא לגלחלת של מתכת. ומק' הגמ' וגחלים של מתכת לאו אש הוא והא גבי בת כהן דכתיב באש תשרף ואמר רב מתנה פתילה של אבר היו עושין לה [פרש"י מתיכו וזורקו לתוך פיה]. שאני התם דאמר קרא באש תשרף תשרף לרבות כל שריפות הבאות מן האש. וכ"ש אש עצמה [פרש"י לשון קושיא הוא] ונקיף לה חבילי זמורות ונקלה אתיא שריפה מבני אהרן מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים. ונעביד לה חמי האור משום דר"נ דאמר ר"נ אמר קרא ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה. וכי מאחר דאיכא רב נחמן גזירה שוה למה לי אמר אי לא גזירה שוה ה"א שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא ואי משום דרב נחמן ניפוש לה חבילי זמורות טובא כי היכי דתמות בעגלא קמ"ל.

והנה פשטות הסוגיא דהגז"ש של שריפה שריפה אינו מחדש רק אפשרות של שריפת נשמה וגוף קיים, אלא הוא בא לחדש בדוקא שצריך שריפת נשמה וגוף קיים. ולפ"ז מה דא"א לשרוף בזמורות נלמד מהגז"ש שצריך גוף קיים. אולם ברש"י ד"ה קמ"ל: גזירה שוה דשריפת נשמה וגוף קיים נמי שריפה היא וכיון דשריפה היא **אהני דרב נחמן לאפוקי זמורות** ורותחין עכ"ל רש"י, הרי דמפרש דמה שא"א בזמורות הוא משום דר"ג, הרי דהגז"ש לא ממעט זמורות.

ב. והב"ח (הגהות הב"ח אות א') נוקט דבאמת הגז"ש שולל לשרוף בזמורות, דשריפת נשמה וגוף קיים דוקא בעי, ואין צריך את ר"נ לשלול זמורות. והוא מפרש בכונת לשון רש"י כך: נראה לפענ"ד דהאי לישנא דרש"י לצדדין קא מפרשינן וה"ק דאהני דרב נחמן בהדי ג"ש לאפוקי זמורות ורותחין דזמורות ממעטינן להו מג"ש ורותחין מדרב נחמן עכ"ל הב"ח, לפ"ז נמצא דרש"י לא חידש כלום נגד פשיטות הגמ'.

ג. אולם מהרש"ל (בחכמת שלמה) הבין ברש"י דלא כהב"ח, ואמנם דעת רש"י דהגז"ש לא ממעט זמורות, וזה לשונו: נ"ב משמע מפירושו להדיא דג"ש לחוד לא קממעט זמורות אלא משום דרב נחמן דברור לו מיתה יפה, ואבר רותח הוא יותר מיתה יפה מנפישת חבילי זמורות. ומק' מהרש"ל על רש"י: א"כ לעיל דפריך וכ"ש אש עצמה כו' מאי קמשיני ג"ש כו' שמא אף בחבילי זמורות נוכל לשרוף. ומכוח קושיא זו מסיק מהרש"ל דלא כרש"י: ולכן נראה לי דמג"ש לחוד ממעטינן חבילי זמורות אבל מרב נחמן לא ממעטינן דמיתת פתילת אבר או חבילי זמורות שוה ולא קממעט מרב נחמן אלא חמי האור ודו"ק. עכ"ל מהרש"ל.

ומהרש"א מתחילה נחית לבאר בכונת רש"י דלא כהב"ח, וזה לשונו: כפירוש הכא כן פי' רש"י בפרק ד' מיתות וז"ל: קמ"ל ג"ש דמקריא נמי שריפה והשתא דמקרי שריפה ברור אותה לו כו' מדרב נחמן עכ"ל ר"ל דאי לאו דרב נחמן לא הוה ממעטינן זמורות מגז"ש אלא דמג"ש הוה ילפינן דשריפת נשמה וגוף קיים נמי מקרי שריפה וה"ה שריפת הגוף ממש דמקרי שריפה ואתא דר"נ למעט שריפה ממש בזמורות דלא הוה יפה כ"כ כמו שריפת אבר. ועכשיו נחית מהרש"א לקו' מהרש"ל, וז"ל: ומה שהקשה מהרש"ל לפירוש"י א"כ לעיל דפריך וכ"ש אש עצמה כו' מאי משני ג"ש שמא אף בחבילי זמורות נוכל לשרוף כו' עכ"ל, י"ל דהמתרץ הוה ס"ד דידע המקשה ההוא דברור מיתה יפה ולא פריך לה ונקיף חבילי זמורות כו' אלא משום דשריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה מקרי ומשני ליה ג"ש דמקרי נמי שריפה וה"מ למפרך אכתי וניעבד נמי בחבילי זמורות אלא דניחא ליה למפרך מיניה וביה וניעבד נמי חמי אור כו' כך נ"ל ליישב פרש"י הכא ובפ"ד מיתות ודו"ק עכ"ל מהרש"א.

ד. השפ"א (שם בפסחים) מחדש הכרח לדעת רש"י שהגז"ש מחדש רק אפשרות דשריפת נשמה וגוף קיים נמי חשיב שריפה, אבל אין חיוב לעשות באופן זה, וז"ל: ונראה הטעם דבאמת א"א לדרוש גז"ש לקיים שריפה כמו שריפת בני אהרן דהתם מן השמים היה ונשרף הנשמה ולא נשרף כלום מהגוף אבל בשריפה שלנו אפי' בפתילה א"א שלא לשרוף משהו מן הגוף במקום נטיפת האבר. ולכן הגז"ש הוה רק דגם היכא דהגוף קיים היא בכלל שריפה וממילא עושין בשל אבר משום דר"נ עכ"ל השפ"א. ויש להעיר דאפשר הגז"ש הוא דוקא שריפת נשמה וגוף קיים, וא"ת שלא משכח"ל וכדמבאר השפ"א, י"ל בחמי האור שלכאו"ל לא נשרף הגוף כלל, ובאופן זה דוקא נקיים השריפה. [ולא יועיל על זה ר"ג, דאם רק זהו האופן המקיים דין התורה, לא שייך ואהבת גוי, דואהבת שייך רק כשיש לי כמה ברירות, **ברור** לו מיתה יפה, אבל אם יש רק אופן אחד פשוט דלא שייך כלל].

מצות אהבת רעים

כ' הרמב"ם בשה"מ מ"ע ר"ו היא שצינו לאהוב קצתנו את קצתנו כמו שנהאב עצמנו ושתהיה אהבתו וחמלתו לאחיו כאהבתו וחמלתו לעצמו בממונו ובגופו ובכל מה שיהיה ברשותו, אם ארצה אותו ארצה אני אותו וכל מה שארצה לעצמי ארצה לו כמוהו [וכל מה שאשנא לעצמי או למי שידבק בי אשנא לו כמוהו - מהדו"ר רח"ה] והוא אמרו ית' ואהבת לרעך כמוך.
 ובהל' דעות פ"ו ה"ג, מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר "ואהבת לרעך כמוך" לפיכך צריך שיספר בשבחו ולחוס על ממונו, כמו שהוה חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו.
 ע"י חינוך (רמג) שבכל איסור מבי"א לחברו עובר גם בביטול עשה זה. וע"י בס' ראש הגבעה (לר"פ מפלאצק תלמיד הגר"א, ח"ב ד"ה ועתה אכתוב) שהשווא את חברו עובר **בכל יום ובכל שעה** על מ"ע של ואהבת ועל ל"ת של לא תשנא ועוד כמה לאיון המסתעפים.

גדר החיוב - אהבת האדם או דרישת הטוב

נראה דנח' הראשונים אם המצוה היא לאהוב את הגברא, או שגדר החיוב לרצות בטובת חברו.
 החינוך (רמג) כ' לאהוב כל אחד מישראל **אהבת נפש**, כלומר שנחמול על ישראל ועל ממונו כמו שאדם חומל על עצמו וממונו. וכ"מ ביראים (רכד) שכ' במצוה זו, "למדנו מכאן שמצווים ישראל לאהוב את חבריהם להיות בלב טוב זה עם זה". וע"י בחוה"ל בהקדמה (ד"ה וכאשר) שמנה ואהבת לרעך בתוך המצוות שהן מחובות הלבבות. ובס' הבתים ג"כ כ' "שעקר האהבה היא לחיי האדם ועיקר חיי האדם לחיי נפשו". [וע"י כלה רבתי פ"ד "מתוך שאהבת לרעך הרי הוא כמוך"].

אבל הרמב"ן (פר' קדושים) כתב ש"כמוך" הוא **הפלגה**, כי לא יקבל לב האדם שיאהב חברו כאהבתו את עצמו, ועוד שהרי חייך קודמין (ב"מ סב), "אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב". ויאהב את ריבוי הטובה לחברו ללא גבול כשם שרוצה לעצמו (ללא קנאה). וכן רמז הראב"ע שפי' **שיאהב הטוב** לחברו כמו לנפשו.

וע"י יד הקטנה (דעות פ"ה ע"ג) שביאר "אין החיוב שיאהבהו כאהבתו את נפשו, ולעסוק ולטרוח עבורו כמו שהוא עוסק וטורח בשביל עצמו, כי לא יקבלה לב האדם. אלא צוה התורה... לאהוב שיזכה חברו בכל הטוב כאשר אוהב עצמו לזכות בכל הטוב".

וכ"כ החזקוני - אינו אומר ואהבת רעך כמוך, דא"א לעשות כן, אלא ואהבת לעשות לו טובה כמו שאתה אוהב שיעשה הוא לך. וכמ"ש דעלך שני לחברך לא תעביד. [וע"י בספורנו שפי' אהוב בעד רעך מה שהיית אוהב בעדך אם היית מגיע למקומו].

ע"י ביראים (רכד) שפי' דלמדנו כן מתיבת "כמוך" וז"ל ואת האיק אדע וכי נביא אני, לכך נאמר כמוך, פי' **ממך תלמוד** דבר שאתה יודע שמסור ללכך. ועל יסוד ש"י הרמב"ן כ' האחרונים שעיקר המצוה היא מ"ש הלל לחברך לא תעביד, כדלק.

עשיית טוב או מניעת רע

ע"י מהרש"א בשבת לא. שכ' דמ"ש הלל "דעלך שני לחברך לא תעביד" הוא תרגום של ואהבת לרעך כמוך, ומה ששינה לומר בלשון שלילה משום דזהו פשטיה דקרא שהרי נאמר לגבי לא תקום ולא תטור, שלא תעשה לו רעה. אבל לגבי לעשות לו טובה, לא נאמר ואהבת לרעך כמוך שהרי חייך קודמין לחיי אחיך. (וכ"כ המהר"ץ חיות שם).

וכך מפורש ביד הקטנה "וכל העיקר של זאת המצוה הוא על השלילות לשלול **מתבירו** כל הרע והנזק והקנאה, וכך אמרו חכמים בפי' זאת המצוה כללו של דבר דעלך שני לחברך לא תעביד".

וכ"כ בהקדמת השערי יושר שואהבת לרעך כמוך הוא בדרך שלילי מאי דעלך שני וכו' אבל בדרך החיובי ראוי לאדם להקדים טובת עצמו. וע"ש שביסוד בריאת האדם נטע בו הבו"ת תשוקת אהבת עצמו במדה גדולה מאוד.

אך השו"מ בדברי שאול (פר' תרומה) כ' דמה שפי' הלל ואהבת לרעך באופן השלילה, הוא רק לאותו נכרי, כיון שנכרי אינו יכול להבין אהבת ישראל כמוך, וע"ז א"ל שהוא כלל גדול בתורה, שלאחר שיתגיייר יבין שעיקר המצוה היא בדרך החיובית.

כבוד חברו

לשון הרמב"ם בהל' דעות לפיכך צריך שיספר בשבח. והחינוך כתב **ואם יספר עליו דברים יספרם לשבח** ויחוס על כבודו ולא יתכבד בקלונו. וביד הקטנה (שם) הוסיף ע"ד הרמב"ם "ומבקש תועלתו ושמח בטובתו ומיצר בצרתו, ודבורו עמו תמיד בנחת דרך חיבה וכבוד".

ותנן באבות (פ"ב מ"י) ר"א אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך. ופי' רבינו יונה "**לחזר אחר כבוד חברו** ויחפוף כי יכבדהו כאשר חפץ בכבוד עצמו, והוא מדרך המוסר".

וע"י בעמק ברכה (הל' דרך ארץ א עמ' סג) שהק' על לשונו שהוא מדרך המוסר, ולמה לא יהא חיוב מדאורייתא ובכלל ואהבת לרעך כמוך ממש, וכמ"ש הרמב"ם הנ"ל שצריך לרצות בכבוד חברו כמו שרוצה בכבוד עצמו.

וע"י הנדב"א (פכ"ח) שתהיו אוהבין זא"ז ותהיו מכבדין זא"ז, ומשמע קצת דהם ב' מילי, ויל"ע.

כלל גדול בתורה

א"י בתו"כ (פ"ד יב) ואהבת לרעך כמוך, ר"ע אומר זה כלל גדול בתורה, ופירושו כ' החינוך (רמג), כלומר שהרבה מצוות שבתורה תלויות בכך שהאוהב חברו כנפשו לא יגנוב ממנו ולא ינאף את אשתו ולא יונהו בדברים וכו'.

וע"י שבת לא. בא לפני הלל גייריה א"ל דעלך שני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה זיל גמור. [ופירש"י - ל"א חברך ממש, כגון גזלה גניבה ניאוף ורוב המצוות]. וכ' המהרש"א והיינו דכתיב בתורה ואהבת לרעך כמוך, וכ"מ בסמ"ג (ט) ובחודדים (פ"ט חח), וברא"ם כאן. וכ"ה להדיא בפס"ז (קדושים) ואהבת לרעך כמוך **מכאן אמר הלל** דעלך שני לחברך לא תעביד. וכ"ה בתרגום יב"ע, ע"ש.

והגרא"ו בביאורי אגדות ע"ד הפשט (מצוות שבי"א למקום) ביאר דהוא כלל גדול בכל המצוות משום שכל ישראל ערבים, וכשאדם חוטא הוא מכריע את כל העולם לכף חובה, וממילא נכלל במה דעלך שני לחברך לא תעביד.

ובס' ראש הגבעה ח"ב, האריך בעבודת האדם בזה, שאינה מלאכה קלה להוציא שגאת הבריות מלבו כי היא הפינה הגדולה אצל היצר לעקור האדם (ע"י אבות ביד), וכ' דהעצה שלא ירדוף את חברו יותר מהקב"ה ע"ש.

ורש"י בפר' הביא מהתו"כ "אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה". אכן המשכיל לדוד פי' דכוונתו לפירושו הראשון בשבת שם דרעך קאי על הקב"ה, ולכן כ' "אמר ר"ע" דאינו פירוש הכתוב בדרך הפשט, אלא דחז"ל קיבלו כן ברוה"ק.

ע"י בתו"כ שם, דבן עזאי פליג אר"ע, וקאמר זה ספר תולדות אדם, זה כלל גדול מזה. ופי' הקרבן אהרן שכולם תולדות אב אחד הם וכולם אחים, ואין להתגדל זע"ז. ועוד שכולנו בצלם אחד ובחיותם אחד ומחוייבים להיות מאוחדים.

בגדר חיוב ואהבת לרעך כמוך

הרב רפאל אושפיזאי

כגופו אינה אלא להרגיש את השני שכמו שאדם מרגיש את גופו ואת הצריך לו ואם מייחוש בגופו הוא בכאבו, כך צריך האדם להרגיש כל אחד מישראל, את צרכיו את כאבו ולשמוח בשמחתו, וזהו עיקר חיוב 'ואהבת' לרעך כמוך לחוש השני, וממילא אם יחוש את השני א"כ ודאי ישעה כל מה שרוצה שיעשו עבורו, וע"כ העניני גמילות חסד שמנה הרמב"ם בהלכות אבל, אינם בחסודל חיוב ואהבת, אלא שממילא אם יקיים חיוב לחוש כל אחד מישראל כגופו ילך לבקרו בחליו, ולהכניס כלה וכו'.

וע"כ יש לחלק שמה שכתב הרמב"ם בהלכות דעות ששם מדבר מחיובי המחשבה וההשקפה של האדם, כתב את עיקר חיוב 'ואהבת' אלא שמה שהוסיף שחייב לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו. היינו כיוון שהוא גופא העניין של לחוש כל אחד מישראל כגופו שאין הם דברים שיש בהם טירחא כביקור חולים ושאר עניני גמילות חסד, אלא שמעצם מה שמרגיש את חברו ממילא מספר בשבחו כיוון שגנותו כואבת לו, וחס על ממונו ורוצה בכבודו. ואילו בהלכות אבל כתב עניני גמילות חסד שבהם מתקיימת מצות 'ואהבת' למעשה, אף שאין זה יסוד עיקר 'ואהבת'. וע"כ כתב שדברים אלו מדבריהם אבל הם בכלל ואהבת לרעך כמוך.

כתב הרמב"ם דעות (פ"ו ה"ג) מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל **כגופו** שנאמר ואהבת לרעך כמוך. לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא. וצ"ב מהו גדר חיוב לאהוב 'כגופו' וביותר שחייב קודמין לחיי חברו.

והנה עוד צ"ע דבפ"ד מהל אבלי ה"א כתב וז"ל מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים ולהתעסק בכל צרכי הקבורה. לשאת על הכתף. ולילך לפניו ולספוד ולחפור ולקבור. וכן לשמח הכלה והחתן. ולסעודם בכל צרכיהם. ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור. **אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך.** ומסיים שם בהגדרת המצוה "כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים. עשה אתה אותן לאחריך בתורה ובמצות". א"כ משמע לכאורה שזו המצוה של ואהבת' לעשות הדברים שרוצה שיעשו עבורו. ועוד כבר עמדו האחרונים דאם דברים אלו של בקור חולים וכו' בכלל 'ואהבת' א"כ מדוע הם מדבריהם.

ונראה לבאר דהנה יש לדייק בדברי הרמב"ם שכתב בלשונו לאהוב את כל אחד ואחד מישראל **כגופו**, ולא כתב כעצמו והיינו שהגדרת

הוסיא

לדעת רבי עקיבא בתו"כ (שמיני פ"א) נדב ואביהו מתו בתוך המשכן. וא"כ כל המשכן דהיינו האהל והכלים נטמאו בטומאת מת. (ועי' דעת זקנים יב). ואמנם לא הפסיקה העבודה כיון דטומאה הותרה בציבור. אך מה שיש להקשות דמ"מ אין היתר להקריב קרבנות יחיד בזמן טומאה (כמב' בתמורה יד), וא"כ צ"ע היאך הנשיאים הקריבו את קרבנות חנוכת המזבח מא' ניסן והלאה (ונדב ואביהו מתו בא' ניסן או בח', יעויין חזקוני ומלבי"ם במדבר טו).

ועוד ק' מ"ש רש"י בגיטין (ס:) וז"ל לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבעינן והזהר אל נכח פני האהל מועד עכ"ל. ולכאורה בלא"ה כל כלי המשכן והיריעות היו טמאים, ואע"פ דטומאה הותרה בציבור ודאי דחייבים לטהר לעבוד בטהרה בביהמ"ק.

הרב משה הלוי פרנס

נבל ברשות התורה? - חלילה!

וידועים הדברים שנאמרו עליהם, שכל זמן שהם חיו הגנו על הדור כולו, העמל ויגיעת התורה הצמוצים שלהם מנעו בעד הנאיצים ימ"ש מלהיכנס ומלבלע זממם, ורק כשכבה גרם קרה מה שקרה.

הלב רועד וחרד מפני הבאות. רואים, מרגישים, דברים לא פשוטים. אמנם הסתלקו גדולים וצדיקים באים בימים באופן מופלג, אבל אחרי הכל הרי נאמר "מפני הרעה נאסף הצדיק", כ"כ הרבה צדיקים שהתבלטו מחשר נעוריהם במידותיהם התרומיות והרגשת הזולת עד לדקי דקויות. כולם היו למופת בעמל התורה העצום שלהם מתוך קדושה וטהרה מצעירותם. מי לא הזדעזע עד עמקי נשמתו כששמע את הסיפור על מרן הגרמ"ל ליפקוביץ זצ"ל, שבגיל י"ב קפץ מהרכבת כדי לקיים את הציווי של "קדושים תהיו". מי לא התפעמה רוחו כששמע את כל אותם סיפורים מיוחדים המלאים קדושה וטהרה על מרן הגרמ"ל שייברג זצ"ל. ספרים שלמים אפשר לחבר (ויחברו) על כל אחד מרועי ישראל שהלך לעולמו. מי יודע, אם לא מתקיים בנו ח"ו הפסוק "אם תלכו עמי בקרי והלכתי אף אני עמכם...". אנו משקיטים את המצפון שלנו אחרי כל פטירת "גדול" באימים שהוא כבר היה בגיל תשעים ו... במקום להתבונן, להדעזע, לשנות כיוון, לשנות מעשים, במקום זה נאנחים, ואולי מורידים דמעה, מתרגלים וממשיכים הלאה.

שמענו על הרבה יהודים טובים שעשו חשבון נפש נוקב, שינו דברים בבית פנימה!! לזכותם יאמר, שהם ממשיכים ומורידים שפע של קדושה וטהרה בעולם, וכל הצטרפים אחריהם ללגיטום של מלך, הם - הראשונים - נוטלים שכר כנגד כולם.

לחסוך "ולא תתור" אחד, שווה כל הון דעלמא

מונש ע"י:

ארגון "משובב נתיבות"
מרכז להצלה רוחנית

כמה פעמים ביום אתה זוכה לומר את המצוה הגדולה והנפלאה של "קדושים תהיו". הרי בסוף קריאת שמע אתה אומר ומשמיע לאוזן [וגם ללב] - מה שאתה מוציא מפיך והייתם קדושים לאלוקים". כמובן, ורצית לך ההקדמה של קיום הציווי "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" וגו', בלי זה לא שייך כלל להגיע ל"קדושים". גדולי הדור החיים עמנו לאורך ימים ושנים טובות, מבזים את עצמם למען כבוד ה' וקדושת מחנה ישראל, יורדים ממרום דבקותם, יורדים לקטנות, לדבר אל העם בלשוננו ובשפתנו, מפרטים "ברחל בתך הקטנה" את האסור והמותר, והכללים ברורים וחדים ביותר. ואעפ"כ, יש מקום עדיין לשיפור, **שיפור גדול** בנושא ה"קדושים תהיו". ובפרט לפי מ"ש הרמב"ן שיעקר הציווי הוא לא להיות **נבל ברשות התורה**. ישנם דברים שכל לב יהודי שעמדו רגליו למרגלות ה' סני מבין, מרחיק, מרגיש, שזה לא!!! למה, סמוע, היכן זה כתוב בשו"ע?? א"כ אמר החזו"א והחווה בידו על לבו! זה כתוב כאן - על לוח לבו - גיוס בנות זה "הרג ואל יעבור".

כמה "נבל ברשות התורה" פרוס היום על כל צעד ושעל לפתחו של כל אחד ואחד, וכמה קל ליפול למלכודת זו הטמונה בלי להרגיש כלל. אין סתירה גדולה וגלויה ל"קדושים תהיו" יותר מאשר אינטרנט שאינו חסום לפי ההנחיות הברורות של העוסקים בנושא. כותב השורות מכיר אדם שעסקיו בבורסה חובקים ויולם, ואעפ"כ ברגע שראה את הודעתו ההיסטורית והמוזעזעת של הגר"ח קניבסקי שליט"א, שהמשתמש באינטרנט זה **"הרג ואל יעבור"**, בו ביום נטל מספריים וחתך את כל החוטים של האינטרנט לגמרי. אנשים צחקו עליו, ולענו לו. אבל הוא לא עתידו הביטחון, בצורה הכי טובה שיכולה להיות.

בשנת ת"ש אחרי תחילת המלחמה, שפרצה בי"ז אלול תרצ"ט, נלקחו לבית עולמם רועי ישראל, זקני גדולי ומאורי הדור וצ"ל, הגרמ"ע, הגרב"ב ליבוביץ, והגר"ש שקופ.

לקבלת הגליון בדוא"ל
בקביעות, בכל ערש"ק
יש לשלוח בקשה לכתובת:
gal200@neto.bezeqint.net

הנצחות ופרסום
בגליון:
052-7678393

ביום שני ה' באייר מתחדש בס"ד

השיעור השבועי הקבוע
בשול"ע בעיון דיני איסור והיתר
ממורנו ורבנו הגאון

רבי שלמה זלמן אולמן שליט"א

ראב"ד מודיעין עלית ת"ו
בשיעור השבוע ממשיכים בשול"ע או"ח
הל' הגעלת כלים סי' תנא סעיף ד (בהגה)
השיעור מתקיים מדי יום ב' בשעה 7:40 בערב
בביהמ"ד מאור חיים רח' נתיב"מ 2
תפילת מעריב מיד לאחר השיעור

נושאי הגליונות הבאים

אמור - ספירת העומר
בהר - יובל

בחוקותי - זכות אבות

ד"ת [עד 700 מילים] יתקבלו בצירוף שם מלא וטל'
בדוא"ל: gal200@neto.bezeqint.net
או בתיבות "עומקא דפרשה":
בכניסה לאוצה"ס "בית יוסף" רח' שד"ח.
בג. הדרומית - ביהכ"נ משובב נתיבות, נתיב"מ 90.
אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.
ד"ת בדפים **בכת"י ברור** מתקבלים עד יום א' בלבד.
בדיסק ובמיייל יש להעביר עד יום ג' בלילה.

המעוניינים להשתתף ולכתוב בקביעות
נא לפנות לטל' 052-7678393

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר

ארגון משובב נתיבות
מרכז להצלה רוחנית

052-7170412 057-3102045/8/9 052-7170396

לקביעת חברותא 9141217

24 שעות ביממה

דרושים לחברותות

נושא	מקום	שעה	טלפון
נשים/ נזיקין 3-4 דפים בשבוע			052-7174258
פתוח			052-7644586
סוכיות בעיון עד הלכה למעשה			050-4174230
מועד - מסכת קצרה	משובב נתיבות / קצה"ח וכדומה	חצי שעה לפני שחרית	8574975
דף היומי	קצות החושן	אחרי הנץ	050-4172314
דף היומי גפ"ת		או בוקר או אה"צ	054-8403143
ערבי פסחים	81	או בוקר או אה"צ	8556153
עדיפות להלכה		שעתיים וחצי	054-8422566
פרק איהוה נשך	כולל בית ישראל סוף ריה"נ		054-8491956
פתוח	כולל לבו חפץ רח' הלל ושמאי		052-7674766
פתוח		9:30-12:30	057-3193002
מחפש כולל הלכה איסור והיתר			050-4148692
מחפש כולל הלכה			057-3191353
מחפש כולל הלכה		לזמן קיץ	050-4134050
מחפש כולל הלכה שבת/ בו"ח		לזמן קיץ	054-8459514
גמרא ביצה	ברכפלד		9298566
פרק איהוה נשך	כולל בית ישראל סוף ריה"נ		054-8491956
גמרא בעיון קל	ברכפלד	4:30	054-8423692
קדושת בעיון	עדיף חפציבה	1-4 שעתיים	050-4144295
מפעל הש"ס 20 דפים	עדיף ברכפלד		057-3128357
גמרא בעיון קל	ברכפלד	4-5:30	052-7146329
גמרא מסדר מועד	חפציבה		054-8402217
טושול"ע הלכות סוכה	גבעה דרומית	שעה ורבע בין 9-10:30	9102757
בבא קמא פרק הגזול עצים	איזור בית אבא		057-3105562
גמרא נדה	בבית נתיב"מ 81		8556153
דף היומי	ברכפלד	9-10:30/11	052-7126563
גמרא שבת גפ"ת הספק	היכל יצחק / בית יצחק	9:30	052-7149435
כיצד מברכין בעיון	אהבת תורה - ברכפלד	9-11 אפשר להשאיר הודעה	050-4115393
בבא מציעא, איהוה נשך	עדיף בבית		052-7166636
פתוח	בבית, גרין פארק		052-7772915
פתוח	מאור חיים		9790732

לתשומת לב:

כל בקשה לחברותא מתפרסמת לתקופה מוגבלת,
לאחר מכן, במידת הצורך יש לעדכן מחדש.